

UN PROIECT AL LUI MIHAI VITEAZUL - LEGIFERAREA "LIBERTĂȚII SECUIEȘTI" PENTRU ROMÂNII DE PE DOMENIUL CHIOAR

VALER HOSSU

Prinț-o succesiune de acorduri, conducătorii celor trei Țări Române au definitivat, în lunile septembrie-octombrie 1594, o unire de scop și acțiune militară: lupta comună împotriva expansiunii turcești. Moldovenii și muntenii au purtat numeroase bătălii în iarna și primăvara anului 1595, cu sorti schimbători de izbândă. La sfârșitul lunii august, Țara Românească a ajuns într-o situație critică, pentru că într-o vîforoasă contraofensivă, turci au ocupat principalele cetăți, iar noul domn al Moldovei, Ieremia Movilă, s-a retras din coaliție.¹

În ajutorul lui Mihai Viteazul au fost trimise atunci importante efective militare din Transilvania. Între acestea s-a aflat și detașamentul de cica 500-700 de luptători de pe domeniul princiar al Cetății de Piatră (Chioar), condus de căpitanul Cristofor Deák Kereszty. La începutul lunii septembrie, acest detașament era în tabăra de la Codlea – locul de adunare a participanților și de organizare a expediției.

În tabăra de la Codlea, ostașii chioreni au asistat la un moment deosebit din viața secuilor punându-și în comparație propria lor situație de supuși. Secuii de rând au manifestat zgomotos și au amenințat că nu vor pleca la luptă și se vor răscula, dacă nu li se vor restituî libertățile acordate de vechii regi pe temeiul purtării armelor, și anulate în ultimele decenii. În esență, era vorba de anularea stării de libertinat în care se menținuseră sute de ani comunitățile secuiești. Nemulțumiți au trimis delegație la Sigismund Báthory, declarând că sunt gata să-și verse sângele pentru țară și să meargă la război, dar principalele să le facă dreptate imediat. Constanță de situație, la 15 septembrie Sigismund Báthory a venit în tabără și a eliberat diploma de libertăți și obligații pentru soliciitanți.²

Posibil ca luptătorii chioreni să-și fi manifestat și ei dorința unor astfel de privilegii, situația lor fiind identică cu cea a secuilor – iobagi luptători solicitați să

1. *Istoria României în date*, Bucuresti, 1972, p.127-129

2. *Răscocâa secuilor din 1595-1596*, București, 1978, p.159-200; L. Demény, în *Revista de Istorie*, 4, București, 1975, p.487-506

meargă la razboi. Ca proprietar al domeniului Cetății de Piatră (Chioar) principalele avea, însă, la îndemână și alte posibilități de recompensă și dezamorsare a tensiunilor, practicând mai ales emulația personală, promovarea ca slujitori plătiți la Curtea din Alba Iulia și drabantii cu simbrie la cetate, folosirea lor ca vânători, pescari, pășărari și meșteșugari fără alte îndatoriri în timp de pace, privilegierea elitelor sătești – voievozii, juzii și preoții, recunoașterea dreptului românesc în judecăți și libertinatul curierilor și poștașilor, scutirea satelor nou întemeiate de contribuții timp de 12-20 de ani, menținerea într-o condiție iobăgească mult mai ușoară comparativ cu domeniile vecine, statutul de sat privilegiat al Coașului, afiliat direct la cetate, pentru sarcini ce țineau numai de întreținerea fortificației și atele.³

Pentru a le arăta un semn de bunăvoieță, principalele a răspuns cererii voievodului Luca Todoruț sau Todor-cel-Mic (Kis-Tivadar) și i-a eliberat, la 12 septembrie, "statutorio" (mandat de statornicire) în moșia Valea Babii (Brebeni), defrișată, îmbunătățită și populată prin strădania familiei, în care l-a inclus și pe fratele său, Mihai, și un act de "nova donatio" asupra curiei voievodale din Remetea. Din considerație pentru conducători, actele au fost semnate, ca "reguși", adică oameni de încredere și împuțerniciți ai principelui pentru punerea în operă a hotărârii, alături de doi familiari ai cetății și de nobilul Ioan Micle din Copalnic-Mănăștur, voievozii Toma Butean din Șomcuta, Marian Bota din Cernești, Simeon Zah din Lemniu și Toma Ciolti (Ciolteanu) din Ciolt, precum și frații acestora Marian Butean și Ioan Ciolteanu.⁴

Mihai Viteazul a aflat despre "libertatea secuiască" și despre motivațiile și temeiurile juridice care au impus-o, direct din gura beneficiarilor, ajunși sub comanda sa de îndată ce au descins sub zidurile Târgoviștei ocupate de turci. În aceleși împrejurări, a luat cunoștință și despre "starea de ostăsie" a chiorenilor, care luptau împreună cu secuii. În sectorul ardelenilor, la Târgoviște a fost capturat comandanțul cetății, Ali Pașa, eveniment care nu putea să nu-l emoționeze pe domnitor, să nu-i atragă considerația și bunăvoieță recompensatorie. Ali Pașa a fost pus sub escortă chiorenilor care, la întoarcerea acasă, l-au depus sub pază în cetatea lor.⁵

Față de acești eroi autentici, conducătorii Transilvaniei n-au manifestat generozitate. Dimpotrivă. În decembrie, Dieta a anulat libertățile secuilor⁶, iar dania de la Codlea pentru Luca și Mihai Chiș-Tivadar a fost contestată, la punerea în posesie, de către provizorul domeniului.⁷ Singurul răsplătit a fost căpitanul Cristofor Deák Keresztury, care, la 11 aprilie 1596, a primit câteva sate în comitatul Solnocul Interior.⁸

3. D. Prodan, *Iobăgia în Transilvania în secolul al XVI-lea*, II, București, 1968; V. Hossu, în *ActaMP*, XI, Zalău, 1987, p.207-211; M Szentgyörgyi, *Kövár vidékenek tásadalma*, Budapest, 1972, p.53-87; J. Kemény, *Transilvania possessionaria*, 12, p.83 la BAR (C-N), Ms.K.J. 419

4. Dir.Jud.Maramureș a Arh.Naț., Fond 100.Familia Chiș-Tivadar, nr.2; și J. Kemény, *Diplomatarii Transilvanici. Appendix*, 14, p.180, la BAR (C-N), Ms.K.J. 288/D

5. *Literatura română veche (1402-1647)*, II, București, 1969, p.94

6. *Răscoala secuilor...*, p.211

7. J.Kemény, *Diplomatarii... Appendix*, 14, p.191

8. *Idem*, p.192

Politica generală a Dietei Transilvaniei a impus principiilor Báthorești restrângerea privilegiilor pentru masele de luptători. De aceea, entuziasmul chiorenilor în confruntarea de la Șelimbăr cu Mihai Viteazul n-a putut fi interesat, iar secuii s-au aflat din nou într-o efervescentă nesupunere. Se cunoaște că, în preajma bătăliei, prin mijloace specifice războiului de diversiune, Mihai a pus în stare de răscoală țărănimaea din Transilvania. Nu se putea ca românii din zona de nord să nu fi reacționat, deoarece aici, la mănăstirea Habra, din hotarele domeniilor Baia Mare și Chioar, se stabilise foarte de curând episcopul Efrem, trimis de Mihai. Efrem a promovat, împreună cu Sergheie din Muncaci, politica arhitectului unirii celor trei provincii românești.⁹

În împrejurările favorabile create după victoria asupra lui Andrei Báthory, noul conducător și-a fructificat repede succesul și, în primul rând, a luat decizii pentru asigurarea frontierelor nord-vestice. El se aștepta la o intervenție a Austriei, care i-ar fi smuls Transilvania înainte de-a încheia cu împăratul Rudolf al II-lea un tratat favorabil. La 17 noiembrie 1599 căpitanul lui Mihai, Aga Leca, a ocupat Chioarul.¹⁰

Cetatea de Piatră (Chioar) era una dintre cele mai puternice fortificații din Transilvania. Ea a intrat în viziunea larg unificatoare a lui Mihai Viteazul, care înțelegea să subordoneze acestui scop întreg potențialul românesc. Cei care apărau cetatea erau luptătorii pe care îi cunoscuse și-i condusese în confruntarea cu turcii de la Târgoviște, București și Giurgiu. Aceștia, dându-și seama că domnia lui Mihai, o dată consolidată, va avea consecințe favorabile în ceea ce privește starea lor, s-au atașat imediat noului domn și s-au subordonat direct lui, prin jurământ, aşa cum era obiceiul pământului față de stăpânii legitimi ai domeniului.

Preocuparea lui Mihai pentru Cetatea de Piatră și luptătorii ei s-a menținut constantă. Există în mediul său politic un curent de opinie cădăit pe o informație care privea, însă, domeniul apropiat Bologa, cândva în posesia lui Mircea cel Bătrân, că Cetatea de Piatră a aparținut domnilor Țării Românești.¹¹ Mihai și-a legat acum de ea și o aspirație personală, aceea de a-și face aici un loc de refugiu pentru vremuri de restricțe. El a revendicat cetatea și domeniul și cu dreptul fetelor de moștenire integrală.¹² Informațiile pe care sigur le-a primit de la Aga Leca i-au sprijinit puternic opțiunea. În cetate își găsiseră refugiu călugării iezuiți, dascălii fiului său, Petrușcu, în timpul unei epidemii de ciumă. Fratele său, învățătul domn Petru Cercel, după scoaterea din domnie și exilarea sa, a petrecut aici, cu iezuiții din Cluj, iarna anului 1585-1586, timp în care a scris o istorie a Țării Românești.¹³ Prințesa Maria Cristierna și-a rezervat cetatea ca a doua reședință, după ce a luat frâiele conducerii

9. M.Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, II, București, 1981, p.191

10. V.Motonga, în *Revista Iсторică*, XX, 1934, p.126-139

11. A.Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și țării Românești*, VII, București, 1934, p.218-221

12. E.Hurmuzaki, *Documente privind istoria românilor*, IV, p.214-216. După dreptul feudal transilvan, fetele moștenesc doar "pătrimea" domeniului, care era răscumpărată în bani de către ceilalți moștenitori

13. *Călători străini despre țările române*, III, București, 1971, p.54-68

principatului, în locul instabilului său soț Sigismund Báthory.¹⁴ Și Marinca, văduva voievodului moldovean Ștefan Răzvan, aliatul lui Mihai, își găsise adăpostul în vecinătatea cetății, la Rogoz.¹⁵

Instalat la Alba Iulia, Mihai a revenit mereu cu gândul la Chioar și oamenii săi, întreprinzând o serie de gesturi semnificative. Pe văduva lui Cristofor Deák Keresztury, cel care a condus detașamentul chiorean în campania antiturcească din 1595, a luat-o sub protecția sa și a ordonat tuturor autorităților Transilvaniei să-i apere persoana și averile.¹⁶ În ianuarie 1600, concomitent cu pregătirile pentru campania din Moldova, domnitorul a întărit garnizoana din Chioar. În vară, trupelor de călăreți și pedestriști de aici le-a încredințat misiunea de-a asigura liniștea principatului, tulburată de dezertorii cazaci. Iminența unui atac polonez l-a făcut pe Mihai să solicite serviciile artileriștilor din Chioar, pe care i-a chemat la Alba Iulia cu tunuri și muniție.¹⁷ După ce Moldova s-a supus domnului unificator, Mihai l-a convocat la sinodul de la Suceava, din 2 iunie 1600, și pe episcopul Efrem de la Habra, pentru a alege un alt mitropolit în locul celui fugit în Polonia, ostil unirii cu voievodul muntean.¹⁸

Dar cea mai importantă hotărâre, pe care Mihai Viteazul a pregătit-o concomitent cu cea privitoare la secui, a fost luată în privința “*stării de ostăsie iobăgească*” a chiorenilor. El a proiectat trecerea lor în masă într-o altă condiție, privilegiată, sinonimă “*libertății secuiescăi*”. Înainte chiar de a fi redactată de către cancelaria domnitorului și legiferată de Dietă, Mihai a transmis-o în teritoriu, mai întâi ca o promisiune, în preajma confruntării de la Șelimbăr, apoi ca o certitudine, odată cu ocuparea cetății de către Aga Leca și depunerea jurământului de credință de către supușii cetății.

Comisarii imperiali staționați la Satu-Mare, mânuitori ai unui foarte eficient sistem de informații, care au intrat odată cu trupele lui Basta în Chioarul vecin, au găsit hotărârea lui Mihai producându-și efectele. Într-unul din rapoartele lor foarte detaliate și exacte cu privire la situația din teritoriul ocupat, au comunicat împăratului Rudolf al II-lea că: “...der Heer vajda (Mihai) gebe den Kövárischen unterthanen Zägglische freiheit (libertatea secuiescă) auf Kind-Kinder und nur dass sie mit wehr und waffen Zum Krieg gefaast seyen...”.¹⁹

Termenii acestui raport militar de front sunt foarte precisi, în stil cazon, specific nemțesc, de aceea trebuie considerați veridici, doar era informat însuși împăratul. Faptul că în afară de această sursă nu se face nici o amintire în vreun alt act cunoscut cu privire la “*libertatea lui Mihai*” aplicată pe domeniul Cetății de Piatră, nu justifică îndoielile asupra hotărârii luate. Societatea militară a domeniului Chioar se conducea

14. *Idem*, p.124-125

15. Șt.Meteș, *Domni și boieri din țările române în orașul Cluj*, 1935, p.VI; J.Kádár, *Szolnok-Doboka vármegye monographiája*, VII, p.144-175

16. A.Veress, *op.cit.*,V, București, 1932, p.351-352

17. S.Iosipescu, în *Contemporanul*, București, an.1981, nr.39 (1820), p.3

18. M.Păcurariu, *op.cit.*, p.191

19. M.Szentgyörgyi, *op.cit.*, p.27

și după legi nescrise, pe care stăpânii cetății, deveniți întămplător și principi, le-au perpetuat din respect pentru calitatea ostășească a supușilor și necesitatea serviciilor lor într-un punct strategic vital pentru Transilvania.

Prin libertatea lui Mihai sau "*libertatea secuiască*", încă nelegiferată, statutul iobagilor luptători putea fi schimbat numai în funcție de meritele și serviciile ostășești personale prestate. Documentar, s-au făcut referiri la efectul legii, nu însă și la legiuitor. Ironia sortii face ca primul beneficiar cunoscut al acesteia să fie tocmai un adversar de la Mirăslău al inițiatorului. Un oarecare Mihalca din Berința, iobag-drabant, a fost luat, la prima intrare a lui Basta în Transilvania să lupte împotriva lui Mihai. În consecința acestui fapt, Mihalca a putut să se pretindă nobil, să refuze să mai presteze sarcini țărănești-iobägești și să plătească censul. Opinia publică l-a recunoscut ca nobil de-o factură proprie locului, validă în universul geografic strict delimitat al domeniului Chioar. Consătenii lui Mihalca au afirmat sub jurământ, într-o ascultare de martori din 1665, că acel Mihalca a fost "*nobil adevărat*" .

Între acei martori s-a aflat și fiul unui alt drabant, Ioan Moșuț a afirmat că și tatăl său a fost ostaș, la Sătmar, angajat de principele Ștefan Bocskai (1604-1607), după care a devenit nobil și tovarăș de arme cu Mihalca, la Chioar.²⁰

Contestați și depozietați de sesie de către abuzivul căpitan suprem Urban Reothý, arendatorul moșiei, urmașii lui Ioan Beșe din Bizușa au invocat, în sprijinul stării lor nobiliare legale, serviciul tatălui lor la Cetatea de Piatră în urmă cu 50 de ani.²¹

În toate aceste cazuri, principii Transilvaniei au recunoscut de jure nobilitatea, respectiv libertinatul pe care și-l pretindeau descendenții.

Asemenea lui Mihalca, Moșuț și Beșe, conscripția nobiliară de pe domeniul Chioar din 1651 a consemnat numeroși nobili de această factură, care se pretindeau "*nobili adevărați*" în consecința serviciului militar prestat, fără să aibă vreun act prințiar de scoatere din iobăgie. Francisc Szabó din Berchez, decurion la cetatea de sus, și consăteanul său, Grigore Doboș (Toboșarul), au fost considerați primul, nobil pedestraș, al doilea, libertin, pentru că au servit la cetate din vremea principelui Ștefan Bocskai. Tot drabant la porțile cetății, fără acte de scutri, ba încă și plătiți cu 4 florini, dar care se țineau nobili, erau: Ioan Kovács, Ioan Kertesz și Mihai Német. Din Berchezoaia a fost angajat permanent la cetate iobagul, devenit în consecința serviciului libertin, Ioan Chicinaș (Kitsiny). Din Buteasa, un Ionaș Vancea și un Petraș Vancea erau iobagi, însă se purtau ca oameni nobili – asemenea unor rudenii ale lor cu același nume, dar nobil cu blazon – numai că fuseseră angajați drabantii ai cetății. Drabantul Simeon Costin, mai slab de înger, suporta darea iobägească (censul), dar în virtutea obiceiului indus de legea lui Mihai pentru ostași și a opiniei satului, a fost înscris între privilegiați.

20. J. Kemény, *Diplomatarium Transilvanicum*, IX, p.71-77, la BAR (C-N), Ms.K.J. 288; Conscripția nobiliilor din Chioar din 1651, la Arh.Magh. de Stat, Budapesta, Fond Conventul de Cluj-Mănăștur, Urbarii și conscripții, f.410-490

21.J.Kemény, *Transilvania possessionaria*, 12, p.29, loc cit.; același, *Diplomatarii... Appendix*, 18, p.220

Frații Toma și Todoran "Păsăraru" (Madarasz) din Bucium, aşa cum îi trădează apelativul, erau specializați într-o îndeletnicire destinată desfășării domnilor din cetate sau de la Curtea Princiară. Nu era un serviciu strict militar, dar a fost asimilat la acesta, cei doi s-au pretins "nemeși" și au fost înscrisi în liste astfel. Ca și aceștia, doi intruși între nobili au fost Dumitru și Luca Pașca din Gaura. Primul moștenise casa unui libertin infirm, în care tatăl său a fost slugă iobag, probail ca "*om plătit în loc*", pentru a face serviciul stăpânului șchiop. Ostășind și cei doi frați în cetate, aceștia au pretins cu tărie să fie considerați nobili, pentru că și ei locuiau în casă "nobilă". În ciuda condiției de paznic plătit, lui Ioan Sărăcean zis Suciul din Șomcuta i s-a recunoscut "*starea de nobil cavalerist*". Avea venituri și posibilitatea de-a servi cetatea cu armamentul, calul și tot echipamentul de acasă. Iobagul Mihai Pintei, din același sat, aceeași conscripție i-a recunoscut treapta privilegiată de "nobil"- libertin, pentru că tatăl său servise cetatea iar acum îl urma fiul. La Remetea au fost conscriși ca nobili cavaleriști Grigore Câlcăuanul (Kaczkoi), care servea pe lângă domni cu calul, și Ioan Burciulan zis Corbul, vânător-pușcaș domnesc. Serviciile acestora au fost assimilate celor nobiliare. Venit din Ciolt în Mires, Petru Balog s-a ținut nobil invocând cei 15 ani de serviciu ca paler și alți 12 ca drabant. Descendent al unui voievod numit, în 1603 temporar, de către imperiali în Bozânta, dintre luptătorii lui Basta, Grigore Pogaceaș locuia în 1651, într-un fond iobăgesc; cu toate acestea, i s-a concesionat statutul de nobil luptător cu calul, deși el nu putea fi decât un libertin care se ținea ceea ce pretindea că este în virtutea "*legii*" lui Mihai. În Berința, Ioan Moșuț a fost recunoscut nobil pentru că îndeplinea sarcina de pârcălab la poarta exterioară a cetății. Serviciul său era similar cu cel al unui comandant de cerc de poliție – calificare pe care a dobândit-o printr-un exercițiu îndelungat. Un asemenea iobag de excepție, în situația de-a fi recunoscut oficial nobil, a fost Ursu Marian din Prislop, notat în rubrica iobagilor, dar îndeplinind funcțiile de șpan al unui cerc de sate și... viceprovizor al domeniului, post creat special pentru geniul său. Popa iobag Luca Pop din Frâncenii Boiului și-a câștigat recunoașterea tacită a libertinatului după ce a servit ani mulți ca drabant la cetate. S-a încăpățanat să rămână ortodox, deși calvinizarea în Chioar era în floare și favorizantă în câștigarea nobilității, dar cu toate acestea, meritul ostășesc l-a propulsat în lista nobililor. Tânărul iobag Ignat Cristian din Preluca (Veche) s-a afirmat prin servicii militare și a fost recunoscut *atât de nobil*, încât a reușit să se căsătorească cu o fată din familia Nichit(a) din localitate, nobilă adevărată, cu blazon. Un iobag din Cernești s-a autoînnobilat, după participarea, ca pedestruș, la război. Apoi s-a căsătorit cu sora iobagă a unui nobil adevărat, înnobilat în 1609 sub numele de Șorban, prin diplomă cu blazon. Iobagul a considerat că își întărește și mai mult nobilitatea autoasumată luându-și numele cununatului, ceea ce a reușit. În conscripția nobiliară din 1651, fiind înscris pe numele de Ioan Șorban, a fost creată o nouă ramură a familiei Șorban fără nici o justificare documentară. Ștefan Manea, iobag din Ileanda, și-a luat de soție o nobilă veritabilă din Lemniu, premişă

ca, odată cu serviciul militar prestat, să devină și el nobil deplin. Murindu-i soția, Ștefan Manea a rămas într-adevăr pe mai departe nobil pedestraș, dar fiul său din prima căsătorie, neprestând serviciul ostășesc, a rămas iobag în Măleni.

Toți aceștia și alții aflați în situații similare și-au legalizat "starea nobiliară" asumată în virtutea "legii lui Mihai" printr-o simplă parafare a conscripției din 1651 de către principalele Gheorghe Rákóczii al II-lea.²²

Prin "libertatea secuiască" acordată de Mihai, ar fi urmat ca toți iobagii de pe domeniul princiar al Cetății de Piatră să-și schimbe statutul într-unul de libertini cu obligații militare în viitor. Din păcate, succesiunea de evenimente tragice care l-au însoțit pe Mihai Viteazul după catastrofa de la Mirăslău din 18 septembrie 1600, n-a permis legiferarea proiectului și aplicarea lui la scară extinsă. Asimilat, însă, ca o cutumă la multe altele din dreptul românesc de pe domeniu, a fost aplicat tacit, pentru că țara s-a aflat mereu în momente critice, iar principii Transilvaniei au fost siliți să facă mereu apel la vitejia și profesionalismul lor arhicunoscute.²³

UN PROJET DE MICHAEL LE BRAVE - LA LAEGISLATION DE LA "LIBERTÉ DES SZEKLERS" POUR LE ROUMAINS SE TROUVANT SUR LE DOMAINE DE KIOAR

(Résumé)

"La liberté des Szeklers" consiste, en dernière analyse, dans la reconnaissance, par les rois de la Hongarie et par les princes de la Transylvanie, du statut collectif d'hommes libres accordé aux paysans serfs appartenant à la population hongroise de l'est de la Transylvanie, obligés à participer aux guerres.

Puisque ce statut a été aboli pendant la seconde noitié du XVI-e siècle, de grands troubles sociaux se sont produits, juste aux moments les plus difficiles pour les provinces roumaines, lorsque l'invasion turque était devenue plus menaçante.

Connaissant bien les combattants szeklers, ainsi que ceux qui se trouvaient sur le domaine de la Cité de Pierre (Kioar), l'automne de l'année 1595, au cours de batailles de Târgoviște, Bucarest et Giurgiu et appréciant leur contribution essentielle à la libération de la Valachie, le prince régnant Michel le Brave, qui était depuis novembre 1599 prime de la Transylvanie aussi, a rétabli "la liberté des Szeklers". Cette liberté a été accordée non seulement à ceux qui l'avaient reçue par des documents des anciens rois, mais aussi à la population des paysans serfs de la Cité de Pierre (Kioar) qui avaient des obligations militaires.

La décision du prince régnant Michel a été transmise en territoire – attestée l'année suivante dans un rapport des commissaires de l'empereur Rudolf deux – en attendant qu'elle fût légiférée par des diplômes et ratifiée par la Dieta provinciale.

22. Conscripția nobililor din 1651.

23. M Szentgyörgyi, *op.cit.*, p.59, 80.

Mais le projet ayant comme but de rétablir la liberté des Szeklers collective aux combattants de Kioar aussi, n'a pas pu être mené à bonne fin à cause de l'éloignement de Michel le Brave de l'administration de la principauté – éloignement entrepris par le général autrichien Basta, peu de après son insallasion dans la capitale de la Trasylvanie, Alba Iulia. "La loi" a été imposée aux autorités de la cité et aux princes-propriétaires par le refus des protagonistes de déployer des activités de servage pendant et après l'accomplissement de leurs obligations militaires.

Dans l'opinion publique du domaine, cet état nobiliaire assumée a été assimilée à une coutume de droit militaire. Ceux qui ont servi, d'une certaine manière, la cité ou le prince, en temps de paix ou de guerre, se sont estimés "*de vrais nobles*". Puisque les princes avaient grand besoin de ces combattants, das cette zone de grande importance stratégique de la Transylvanie, ils ont accepté tacitement "la loi de Michel" et ses bénéficiaires ont été inscrits sur les listes nobiliaires du domaine ou bien on leur a accordé des diplômes individuels pour être reconnus comme faisant partie des nobles au blason du pays.